

SIGURNOST I ZAŠTITA NA RADU

Uređuje: Indira Aurer Jezerčić

I. Aurer Jezerčić*

ZGI d. o. o.
Vrandučka 5a
10 000 Zagreb

Ozljede na radu

Uvod

Ozljeda na radu¹ je ozljeda radnika nastala u prostoru poslodavca u kojemu obavlja rad ili ga tijekom rada koristi ili mu može pristupiti, odnosno u drugom prostoru koji nije prostor poslodavca, ali radnik u njemu obavlja rad. Drugim riječima, kada dođe do ozljede u radno vrijeme bilo u prostorijama poslodavca ili kada je radnik na nekoj drugoj lokaciji gdje se zatekao zbog obavljanja posla, to se smatra ozljedom na radu.

Detaljnije se u Zakonu o obveznom zdravstvenom osiguranju² definira što jest, a što nije ozljeda na radu.

Ozljedom na radu smatra se:

1. ozljeda izazvana neposrednim i kratkotrajnim mehaničkim, fizikalnim ili kemijskim djelovanjem te ozljeda prouzročena naglim promjenama položaja tijela, iznenadnim opterećenjem tijela ili drugim promjenama fiziološkog stanja organizma, ako je uzročno vezana uz obavljanje poslova, odnosno djelatnosti na osnovu koje je ozlijeđena osoba osigurana u obveznom zdravstvenom osiguranju, kao i ozljeda nastala tijekom obveznoga kondicijskog treninga vezanog uz održavanje psihofizičke spremnosti za obavljanje određenih poslova, sukladno posebnim propisima,
2. bolest koja je nastala izravno i isključivo kao posljedica nesretnog slučaja ili više sile za vrijeme rada, odnosno obavljanja djelatnosti ili u vezi s obavljanjem te djelatnosti na osnovi koje je osigurana osoba osigurana u obveznom zdravstvenom osiguranju,
3. ozljeda nastala na način iz točke 1. koju osigurana osoba zadobije na redovitom putu od stana do mjesta rada i obratno te na putu poduzetom radi stupanja na posao koji joj je osiguran, odnosno na posao na osnovi kojeg je osigurana u obveznom zdravstvenom osiguranju.

Ne smatra se ozljedom na radu odnosno bolesti do koje je došlo zbog:

1. skrivenog, nesavjesnog ili neodgovornog ponašanja na radnome mjestu, odnosno pri obavljanju djelatnosti, kao i na redovitom putu od stana do mjesta rada i obrnuto (npr. tučnjava na radnom mjestu ili u vremenu dnevnog odmora, namjerno nanošenje povrede sebi ili drugome, obavljanje poslova pod utjecajem alkohola ili opojnih droga, upravljanje vozilom pod utjecajem alkohola ili opojnih droga i sl.),
2. aktivnosti koje nisu u vezi s obavljanjem radnih aktivnosti (npr. radni odmor koji nije korišten u propisano vrijeme, radni odmor koji nije korišten u cilju obnove psihofizičke i radne sposobnosti nužno potrebne za nastavak radnog procesa, fizičke aktivnosti koje nisu u vezi s radnim odnosom i sl.),

3. namjernog nanošenja ozljede od strane druge osobe izazvanog osobnim odnosom s osiguranom osobom koje se ne može dovesti u kontekst radno-pravne aktivnosti,
4. atake kronične bolesti,
5. urođene ili stečene predispozicije zdravstvenog stanja koje mogu imati za posljedicu bolest.

Karakteristika ozljede

Razina i način obvezatne prijave ozljede na radu ovisi o karakteristikama same ozljede. Poslodavac je obavezan obavijestiti Državni inspektorat o smrtnoj ozljedi nastaloj u prostoriji ili na prostoru u kojemu poslodavac obavlja rad, kao i u slučaju ozljede zbog koje je radniku ili osobi na radu pružena hitna medicinska pomoć i zbog koje je ozlijeđena osoba zadržana na liječenju u stacionarnoj zdravstvenoj ustanovi ili dnevnoj bolnici. Drugim riječima, ako se pozove hitna pomoć ili radnika kolege odvedu u bolnicu ili drugu zdravstvenu ustanovu te mu tamo liječnici obave pregled, izvrše šivanje rane, stave gips na prelomljeni dio tijela i nakon toga otpuste, ne zove se inspekcija. Ako radnik ostane na operaciji ili promatranju, potrebno je odmah obavijestiti dežurnog inspektora ili na jedinstveni telefonski broj za hitne službe 112.

Iako se u zakonima ne navodi definicija u kontekstu težine ozljede, prilikom analiza³ i prijava ozljeda na radu primjenjuje se sljedeća podjela:

Težina ozljeda	Ozljeda
1 – laka	Nema opasnosti za život, beznačajno ili lako oštećenje organa, funkcija održana ili privremeno neznatno smanjena, radna sposobnost održana – ogrebotine, manje modrice, nagnječenja, posjekotine
2 – teška	Potencijalna ili stvarna opasnost za život, značajno ili trajno oštećenje ili uništenje organa, privremena ili trajna nesposobnost za rad, unakaženije – amputacija, veća nagnječenja ili zgnječenje organa, višestruke ozljede, prijelomi, oštećenja velikih žila i živaca
3 – skupna	Ozljeda dviju i više osoba
4 – smrtna	Smrt

Analiza ozljeda na radu

Na godišnjoj razini provodi se analiza ozljeda na radu u RH. Analizu provodi Hrvatski zavod za javno zdravstvo (HZJZ). Izvor podataka su prijave ozljeda na radu dostavljene Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje (HZZO) te izvješće o ozljedama na radu sa smrtnim ishodom Državnog inspektorata. Analiziraju se sve ozljede prijavljene HZZO-u, bez obzira na to jesu li priznate

* Mr. sc. Indira Aurer Jezerčić, dipl. ing. kem. teh.
e-pošta: indira.aurer@gmail.com

¹ Zakon o zaštiti na radu (NN 71/14, 118/14 i 94/18)

² Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju (NN 80/13, 137/13 i 98/19)

³ Analiza ozljeda na radu za 2020. godinu, (HZJZ), <https://www.hzzsr.hr/index.php/porefesionalne-bolesti-i-ozljede-na-raduo/ozljede-na-raduo/ozljede-na-raduo-u-hrvatskoj/>

ili ne od strane HZZO-a. Za izračun stope ozljeda na radu na 1000 zaposlenih prema području djelatnosti u kojima su radili ozlijeđeni radnici te stope ozlijeđenih prema zanimanjima rabe se godišnji podatci Državnog statističkog zavoda (DSZ).

Postupak je standardiziran, a analiziraju se i prikazuju među ostalim sljedeći podatci:

1. Broj prijavljenih ozljeda i stopa ozljeda na 1000 zaposlenih po županijama (sukladno ESAW metodologiji),
2. Broj prijavljenih ozljeda i stopa ozljeda na 1000 zaposlenih prema spolu (sukladno ESAW metodologiji),
3. Broj prijavljenih ozljeda na radu prema dobnim skupinama radnika i mjestu nastanka,
4. Broj prijavljenih ozljeda prema osnovi osiguranja radnika (sukladno ESAW metodologiji),
5. Broj prijavljenih ozljeda i stopa ozljeda na 1000 zaposlenih na mjestu rada prema zanimanju (sukladno NKZ 10),
6. Broj prijavljenih ozljeda i stopa ozljeda na 1000 zaposlenih prema djelatnosti poslodavca (sukladno NKD 2007),
7. Broj prijavljenih ozljeda na mjestu rada prema veličini poslodavca (sukladno ESAW metodologiji),
8. Broj prijavljenih ozljeda na mjestu rada prema radnom okolišu gdje se dogodila ozljeda (sukladno ESAW metodologiji),
9. Broj prijavljenih ozljeda na mjestu rada prema radnom procesu pri kojem se dogodila ozljeda (sukladno ESAW metodologiji),
10. Povezanost specifične radne aktivnosti i materijalnih sredstava s obzirom na broj prijavljenih ozljeda na mjestu rada (sukladno ESAW metodologiji),
11. Povezanost poremećaja radnog procesa i materijalnih sredstava s obzirom na broj prijavljenih ozljeda na mjestu rada (sukladno ESAW metodologiji),
12. Povezanost kontakta – načina ozljeđivanja i materijalnih sredstava s obzirom na broj prijavljenih ozljeda na mjestu rada (sukladno ESAW metodologiji),
13. Broj prijavljenih ozljeda na mjestu rada prema težini ozljeda (sukladno obrascu Prijava o ozljedi na radu),
14. Prijavljene ozljede na mjestu rada prema vrsti ozljede (sukladno ESAW metodologiji),
15. Prijavljene ozljede na mjestu rada prema ozlijeđenom dijelu tijela (sukladno ESAW metodologiji).

Ozljede u 2020. godini

HZZO je dostavio podatke za 14 403 ozljede na radu koje su prijavljene u 2020. godini, a Državni inspektorat za još 21 ozljedu sa smrtnim ishodom, što čini ukupnu brojku od **14 424** analiziranih ozljeda. Od ukupnog broja prijavljenih ozljeda na radu (N = 14 424), na mjestu rada dogodilo se 12 404 (86,00 %) ozljeda, a na putu 2 020 (14,00 %) ozljeda.

U nastavku su prikazani podatci za 2020. godinu za neke od gore navedenih analiza.

Tablica 1 – Broj prijavljenih ozljeda i stopa ozljeda na 1000 zaposlenih po županijama

Županije	Ukupno		Stopa ukupnih ONR na 1000 zaposlenih	Na mjestu rada		Stopa ONR na mjestu rada na 1000 zaposlenih
	N	%		N	%	
Primorsko-goranska županija	1186	6,54	11,19	1 015	6,73	9,58
Ličko-senjska županija	121	0,67	8,50	116	0,77	8,15
Zadarska županija	389	2,14	7,84	365	2,42	7,36
Šibensko-kninska županija	302	1,67	10,31	281	1,86	9,59
Splitsko-dalmatinska županija	1096	6,04	7,78	899	5,96	6,38
Istarska županija	697	3,84	8,51	640	4,24	7,81
Dubrovačko-neretvanska županija	217	1,20	5,30	189	1,25	4,61
Grad Zagreb	3337	18,40	7,63	2 468	16,37	5,64
Zagrebačka županija	1097	6,05	12,87	970	6,43	11,38
Krapinsko-zagorska županija	433	2,39	12,13	358	2,37	10,03
Varaždinska županija	707	3,90	11,04	622	4,12	9,71
Koprivničko-križevačka županija	257	1,42	8,31	229	1,52	7,41
Međimurska županija	423	2,33	11,22	386	2,56	10,24
Bjelovarsko-bilogorska županija	319	1,76	10,43	300	1,99	9,81
Virovitičko-podravska županija	221	1,22	10,90	215	1,43	10,61
Požeško-slavonska županija	222	1,22	11,96	210	1,39	11,31
Brodsko-posavska županija	326	1,80	9,18	311	2,06	8,76
Osječko-baranjska županija	1166	6,43	13,97	1 034	6,86	12,39
Vukovarsko-srijemska županija	429	2,37	10,15	410	2,72	9,70
Karlovačka županija	364	2,01	10,29	343	2,27	9,70
Sisačko-moslavačka županija	530	2,92	13,82	465	3,08	12,12

ONR – Ozljeda na radu. Masno otisnuti podatci u tablici su najveći brojevi

Tablica 2 – Broj prijavljenih ozljeda i stopa ozljeda na 1000 zaposlenih prema spolu

Spol	Ukupno		Stopa ukupnih ONR na 1000 zaposlenih	Na mjestu rada		Stopa ONR na mjestu rada na 1000 zaposlenih
	N	%		N	%	
Muškarci	8721	60,46	9,68	8082	92,67	8,97
Žene	5615	38,93	7,42	4234	75,41	5,59

Za 88 ozljeda koje su se dogodile na mjestu rada nema podataka o spolu radnika. Masno otisnuti podatci u tablici su najveći brojevi.

Tablica 3 – Broj prijavljenih ozljeda na radu prema dobnim skupinama radnika i mjestu nastanka

Starost radnika	Ukupno		Na mjestu rada	
	N	%	N	%
< 18	15	0,10	15	0,10
18 – 30	3507	24,31	3 152	21,85
31 – 40	3314	22,98	2 896	20,08
41 – 50	3315	22,98	2 841	19,70
51 – 60	3642	25,25	2 996	20,77
60 +	576	3,99	451	3,13
Nema podataka	55	0,38	53	0,37
Sveukupno	14 424	100,00	12 404	86,00

Masno otisnuti podatci u tablici su najveći brojevi.

Tablica 4 – Broj prijavljenih ozljeda i stopa ozljeda na 1000 zaposlenih na mjestu rada prema zanimanju

NKZ 10 - rod	Na mjestu rada (N)	Stopa ONR na mjestu rada na 1000 zaposlenih
Vojna zanimanja	149	10,46
Zakonodavci/zakonodavke, dužnosnici/dužnosnice i direktori/direktorice	55	0,66
Znanstvenici/znanstvenice, inženjeri/inženjerke i stručnjaci/stručnjakinje	653	2,13
Tehničari/tehničarke i stručni suradnici/stručne suradnice	1196	5,00
Administrativni službenici/administrativne službenice	800	5,00
Uslužna i trgovačka zanimanja	2236	8,13
Poljoprivrednici/poljoprivrednice, šumari/šumarke, ribari/ribarke, lovci/lovkinje	272	3,80
Zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji	2584	12,71
Rukovatelji/rukovateljice postrojenjima i strojevima, industrijski proizvođači/industrijske proizvođačice i sastavljači/sastavljačice proizvoda	1554	9,09
Jednostavna zanimanja	2837	22,12

Masno otisnuti podatci u tablici su najveći brojevi.

Tablica 5 – Broj prijavljenih ozljeda na mjestu rada prema težini ozljeda

Težina ozljeda	Na mjestu rada*					Ukupno	
	0	1	2	9	N	%	
1 – laka	192	9399	1278	166	11 035	88,96	
2 – teška	39	834	203	35	1 111	8,96	
3 – skupna	0	4	2	0	6	0,05	
4 – smrtna	1	35	6	3	45	0,36	
Nema podataka	157	38	10	2	207	1,67	
Sveukupno	389	10 310	1499	206	12 404	100,00	

* Oznaka: 0 – nema podataka; 1 – uobičajeno mjesto rada ili mjesto rada unutar uobičajene lokalne jedinice poslodavca; 2 – povremeno ili pokretno mjesto rada ili putovanje po nalogu poslodavca; 9 – ostala mjesta rada koja se ne mogu svrstati pod 1 ili 2

Masno otisnuti podatci u tablici su najveći brojevi.

Stanje ozljeda u proteklih 5 godina

U nastavku je grafički prikazan ukupni broj ozljeda, broj ozljeda na mjestu rada, na putu na posao te broj smrtnih ozljeda na radu u razdoblju od posljednjih pet godina.

Lako je uočiti da se broj ozljeda smanjio u 2020. godini. Razlog smanjenju broja ozljeda možemo pripisati manjem intenzitetu posla i putovanja u određenim djelatnostima za vrijeme COVID krize. No broj smrtnih ozljeda u 2020. godini nije opao, štoviše, povećan je.

